

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาถึงความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยบางอย่างที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการศึกษาวิจัยอย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาในการค้นคว้าแบบอิสระรวมทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้รอบรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อให้มีความเที่ยงตรงในเนื้อหาและวัตถุประสงค์ มีความชัดเจน รวมทั้งความเหมาะสมของภาษา ตลอดจนครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษาวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกไว้ ซึ่งหาได้โดยวิธีคำนวณ ใช้สูตร Taro Yamane กำหนดความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 คำนวณหากกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 145 ราย จากจำนวนประชากร 230 ราย ของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ปี พ.ศ.2537 - พ.ศ.2540 และหากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากทะเบียนผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจแบบ สก.3 (ส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ แบบ 3) โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ใช้เวลา 45 วัน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ และการกระจายแบบร้อยละ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ กับความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ใช้สถิติ ANOVA และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient of correlation)

สรุปผลการศึกษาวิจัย

1. พื้นฐานส่วนบุคคลและการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงวัยกลางคนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 29.7 โดยจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.4 หรือ ป.6) ถึง ร้อยละ 60.7 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้พอยังชีพ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระหว่าง 2,001 - 4,000 บาท/เดือน ส่วนพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ นั้นมักจะมีขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไร่ โดยที่ชนิดของกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็น นส.3 นส.3 ก. หรือโฉนดที่ดิน และรู้จักโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ เป็นส่วนใหญ่

2. ความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างประสบผลสำเร็จตามหลักเกณฑ์ที่กรมป่าไม้กำหนด โดยวัดจากอัตราการรอดตายและอัตราการเจริญเติบโต เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประสบผลสำเร็จมาก ประสบผลสำเร็จปานกลาง และประสบผลสำเร็จน้อย ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

3.1 แรงจูงใจและผลตอบแทนที่ได้รับที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความต้องการใช้ที่ดินที่ปล่อยทิ้งไว้ว่างเปล่าให้เป็นประโยชน์ ต้องการมีไม้จากผลผลิตของการปลูกป่าไว้ใช้สอยในอนาคต ประสบปัญหาจากการปลูกพืชผลทางการเกษตรอื่น ๆ สนใจเงินตอบแทนสนับสนุนที่ได้รับจากโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ต้องการมีรายได้เสริมเพราะการปลูกป่าจะทำให้มีรายได้จากไม้ที่ปลูก ต้องการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้และรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม และต้องการความรู้ด้านป่าไม้เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ตามลำดับ

3.2 สภาพพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ดี เป็นดินร่วน สามารถปลูกต้นไม้แล้วเจริญเติบโตดี เคยผ่านการทำการเกษตรกรรมมาก่อน ต้องกำจัดวัชพืชบ่อยครั้ง พื้นที่ที่แห้งแล้ง เป็นดินทรายหรือดินลูกรัง คุ่มน้ำได้ดี ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ ปลูกต้นไม้แล้วต้องใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติบโต และพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังง่าย เป็นดินเหนียว ฝนตกแล้วระบายน้ำไม่ค่อยดี เคยมีสภาพเป็นนามาก่อน ตามลำดับ

ลักษณะของสภาพพื้นที่ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เป็นที่ดอน (ปลูกพืชไร่) เป็นที่ราบลุ่ม (นาข้าว) เป็นภูเขาลูกเนินเตี้ย (ปลูกพืชไร่) และเป็นภูเขาเนินสูง (ป่าไผ่หรือป่าละเมาะ) เท่ากับเป็นที่ราบไหล่เขา (ลาดชันน้อยกว่า 50 องศา) ตามลำดับ

3.3 ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินการและความพร้อมของกลุ่มตัวอย่าง เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีเงินทดรองไว้จ่ายก่อนได้รับเงินตอบแทนสนับสนุนจากโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ โดยไม่ต้องกู้ยืมจากที่อื่นและสามารถมีเงินใช้จ่ายเพิ่มเติมได้ในกรณีที่ได้รับเงินตอบแทน

แทนสนับสนุนไม่เพียงพอ การมีเวลาดูแลรักษาต้นไม้ที่ปลูกด้วยตนเองอยู่เสมอตลอดเวลาโดยไม่ต้องจ้างบุคคลอื่นช่วย (เช่น การทำแนวกันไฟ การทำรั้วเพื่อป้องกันสัตว์เลื้อย การกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ยเพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโต และการให้น้ำต้นไม้ในช่วงฤดูแล้งหรือช่วงฤดูฝนแล้ง) รวมทั้งสามารถหาแรงงานในท้องถิ่นได้ตลอดเวลา และมีความรู้ในด้านเกี่ยวกับการปลูกและบำรุงต้นไม้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องขอความรู้เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ตามลำดับ

โดยมีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสวนป่าประจำปีมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ค่าจ้างแผ้วถางวัชพืช พรวนดินและปลูกซ่อมแซม ค่าจ้างใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติบโต ค่าจ้างทำแนวกันไฟและแผ้วถางไฟ ค่าจ้างทำรั้วป้องกันสัตว์เลื้อย ค่าจ้างกำจัดโรคแมลงและสัตว์ศัตรู ต้นไม้ และค่าจ้างริดกิ่งหรือตัดสาขายาวระยะ ตามลำดับ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ กับการความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

4.1 แรงจูงใจและผลตอบแทนที่ได้รับที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความต้องการมีรายได้เสริมเพราะการปลูกป่าจะทำให้ไม้ที่ปลูก และความต้องการใช้ที่ดินที่ปล่อยทิ้งไว้ว่างเปล่าให้เป็นประโยชน์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอื่นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด เป็นการยืนยันสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า แรงจูงใจและผลตอบแทนที่ได้รับต่างกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ประสบผลสำเร็จต่างกัน

4.2 ปัจจัยสภาพพื้นที่ที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ดี เป็นดินร่วน ปลูกต้นไม้และเจริญเติบโตดี เคยผ่านการทำเกษตรกรรมมาก่อน ต้องกำจัดวัชพืชบ่อยครั้ง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอื่นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด เป็นการยืนยันสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า สภาพพื้นที่ที่ต่างกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ประสบผลสำเร็จต่างกัน

4.3 ปัจจัยค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินการและความพร้อมของกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การมีความรู้ในด้านเกี่ยวกับการปลูกและบำรุงต้นไม้เป็นอย่างดีโดยไม่ต้องขอความรู้เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอื่นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด เป็นการยืนยันสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า ค่าใช้จ่ายและความพร้อมที่ต่างกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ประสบผลสำเร็จต่างกัน

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่างกับความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีปัจจัยด้านสภาพพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าปัจจัยอื่น

5. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขปัญหาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างประสบปัญหา อุปสรรค เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ปัญหาภัยธรรมชาติ น้ำท่วม ไฟป่า ฝนแล้งและโรคแมลง เงินตอบแทนสนับสนุนไม่เพียงพอ และการเบิกจ่ายเงินล่าช้าทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลตามเป้าหมาย ปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ (แห้งแล้ง ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ และน้ำท่วมขัง) ปัญหาความไม่แน่ใจในอนาคตของตลาดที่จะรองรับผลผลิตจากการปลูกป่าเท่ากับปัญหาเรื่องแหล่งเงินทุนและเงินทุนในการดำเนินงาน ปัญหาเรื่องการขาดความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับปลูกและบำรุงต้นไม้ ปัญหาเกี่ยวกับกล้าไม้ไม่มีคุณภาพและมีราคาแพง ปัญหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม่มีไม่เพียงพอ ให้คำแนะนำและประสานงานไม่ดี ไม่มีความรู้ทางวิชาการป่าไม้ ปัญหาไม่มีเวลาในการบำรุงรักษา (ใส่ปุ๋ย กำจัดวัชพืช ทำแนวกันไฟ ทำรั้วป้องกันสัตว์เลื้อย และการให้น้ำในช่วงฤดูแล้ง หรือช่วงฝนแล้ง) ปัญหาขั้นตอนและวิธีการสมัคร ยุ่งยาก กฏ ระเบียบมากเกินไป ทำให้เสียเวลาในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ และปัญหาเรื่องแหล่งแรงงานในพื้นที่มีไม่เพียงพอ ตามลำดับ

โดยมีปัญหาค่าความเสี่ยงและอันตรายจากสิ่งต่าง ๆ มากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม ไฟป่า ฝนแล้ง และโรคแมลง) ภัยจากสัตว์เลื้อยเข้าทำลาย ความไม่แน่นอนของตลาดรับซื้อราคาผลผลิตในอนาคต และภัยจากการถูกลักลอบตัดต้นไม้ ตามลำดับ

ส่วนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการปลูกป่าต่อระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมในพื้นที่รวมทั้งบริเวณใกล้เคียงของกลุ่มตัวอย่าง นั้น เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมในพื้นที่รวมทั้งบริเวณใกล้เคียงเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น การที่มีสัตว์ป่าชนิดต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น นก สัตว์เลื้อยคลานและแมลง มีความชุ่มชื้นร่มเย็นเพิ่มขึ้น มีน้ำไหลในลำห้วย ลำธารนานหลายเดือนหลังฤดูฝน (ปกติฝนหยุดตก น้ำก็หยุดไหล) ความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีพืชป่าชนิดต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งอาหาร อาทิ หนอนไม้ เห็ด และอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินมากขึ้น สามารถปลูกพืชล้มลุกผสมไประยะแรกๆ ทำให้มีรายได้มากขึ้น ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย ถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจประสบผลสำเร็จตามหลักเกณฑ์ที่กรมป่าไม้กำหนด โดยวัดจากอัตราการรอดตายและอัตราการเจริญเติบโต ในระดับที่ใกล้เคียงกัน คือ ประสบผลสำเร็จมาก ประสบผลสำเร็จปานกลาง และประสบผลสำเร็จน้อย ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ พบว่า มี 3 อย่าง คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และผลตอบแทนที่ได้รับ สภาพพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจและปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินการและความพร้อมของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแต่ละอย่างที่มีผลต่อความสำเร็จนั้น สามารถอภิปรายเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านแรงจูงใจและผลตอบแทนที่ได้รับ ปรากฏว่า ความต้องการมีรายได้เสริม เพราะการปลูกป่าจะทำให้มีรายได้จากไม้ที่ปลูก และความต้องการใช้ที่ดินที่ปล่อยทิ้งไว้ว่างเปล่า ให้เป็นประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มากกว่าปัจจัยอื่น กล่าวคือ เนื่องจากว่าผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ซึ่งที่ดินเป็นของตัวเองในการทำการเกษตรอย่างอื่น แต่เนื่องในพื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาด้านการปลูกพืชเกษตรอื่น ๆ เมื่อมีโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจนี้เข้ามา ก็เลยนำที่ดินดังกล่าวเข้ามาร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจดีกว่าที่ปล่อยทิ้งไว้ว่างเปล่า พร้อมทั้งจะได้ผลผลิตจากการปลูกป่าอีกด้วย แม้ว่าอาจจะใช้เวลา นานกว่าปลูกพืชเกษตรอื่น ๆ เนื่องจากส่วนใหญ่ต้นไม้ที่ปลูกผลผลิตซึ่งเป็นเนื้อไม้จะใช้ได้เมื่ออายุ 5 ปีขึ้นไปก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเจนศักดิ์ วิชาวุฒิพงษ์ (2540) ที่ว่า ราษฎรที่ปลูกป่าจะมีรายได้จากไม้สักซึ่งคุ้มค่าต่อการลงทุน และได้ผลตอบแทนค่อนข้างสูงเมื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนสวนป่าไม้สักแล้ว และผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2539) ที่ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าการปลูกป่าสามารถเป็นแหล่งไม้ใช้สอยทดแทนไม้ธรรมชาติได้ สามารถยึดเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ได้เป็นอย่างดี

2. ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ปรากฏว่า พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ดี เป็นดินร่วน ปลูกต้นไม้แล้วเจริญเติบโตดี ผ่านการทำเกษตรกรรมมาก่อน ต้องกำจัดวัชพืชบ่อยครั้ง มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มากกว่าปัจจัยอื่น กล่าวคือ การปลูกต้นไม้ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เป็นสำคัญ หากดินมีความอุดมสมบูรณ์ดี ต้นไม้จะเจริญเติบโตดีและต้องมีปัจจัยบางอย่างทั้งปัจจัยทางชีวภาพและกายภาพ เช่น สภาพลม ฟ้าอากาศ ความชื้น น้ำฝน อุณหภูมิ แสงแดด อินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารในดินด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2539) คือ เพราะสภาพที่เหมาะสมของต้นไม้ที่ปลูก มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ และผลงานวิจัยของ ยุทธ เทพกุล (2541) ที่ว่า ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ คือ พื้นที่แห้งแล้ง พื้นที่ที่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ที่เคยมีสภาพเป็นป่ามาก่อน มีผลต่อความต่อเนื่องในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

3. ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินการและความพร้อมของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ปรากฏว่า การที่มีความรู้ในด้านเกี่ยวกับการปลูกและบำรุงต้นไม้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องการความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มากกว่าปัจจัยอื่น กล่าวคือ การปลูกต้นไม้ต้องมีความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ที่จะทำให้ต้นไม้มีอัตราการรอดตายสูงและมีอัตราการเจริญเติบโตดี ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจจำเป็นต้องมีความรู้ในส่วนนี้ จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอภิชัย พันธเสน (2539) ที่ว่า เงินที่รัฐให้ตอบแทนสนับสนุนนั้น ไม่เพียงพอและจะตกอยู่กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจที่มีฐานะดีอยู่แล้ว ซึ่งมีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ และผลงานวิจัยของนิพนธ์ ปลายนา (2540) ที่ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในระดับดี แสดงว่าเกษตรกรมีความรู้และความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

ซึ่งจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 3 กับความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จมากที่สุด ทั้งนี้จากการสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่มีผลต่อความสำเร็จมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ ก็เนื่องจากว่า ตามหลักเกณฑ์ของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในระยะที่ผ่านมา เกณฑ์ของความสำเร็จอยู่ที่เพียงต้องการให้มีพื้นที่ปลูกป่ามากที่สุดเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยบางอย่างที่มีผลต่อความสำเร็จและสัมพันธ์กับสภาพพื้นที่ เช่น อัตราการรอดตายและอัตราการเจริญเติบโตของต้นไม้ ทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้และผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจไม่ได้สนใจทำการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกต้นไม้ ซึ่งการปลูกต้นไม้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพหลายอย่างที่จะทำให้ต้นไม้มีอัตราการรอดตายสูงและมีอัตราการเจริญเติบโตดี โดยที่หลักเกณฑ์ของกรมป่าไม้กำหนดให้เพียงอัตราการรอดตายเท่านั้น ส่วนอัตราการเจริญเติบโตไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งทั้ง 2 อย่าง เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และมีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจมาก ซึ่งในปัจจุบันทางกรมป่าไม้ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการแก้ไขระเบียบบางข้อเช่น มีการตรวจสอบคัดเลือกสภาพพื้นที่ที่จะเข้าร่วมดำเนินการ หรือคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจที่มีความพร้อมและมีศักยภาพเพียงพอต่อการปลูกป่า

จากการศึกษาวิจัย พบว่า มีข้อจำกัดบางอย่างที่อาจจะทำให้ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ถูกต้องมากนัก เช่น การใช้ค่าเฉลี่ยของความโตและความสูงของต้นไม้จากแปลงตัวอย่างในแต่ละแปลงมาเป็นตัวแทนของต้นไม้ในแปลงปลูกป่านั้น และการใช้หลักเกณฑ์การเจริญเติบโตของไม้สักที่ไม่จำกัดพื้นที่มาเป็นหลักเกณฑ์ของไม้สักเฉพาะที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สาเหตุก็เนื่องจากว่าไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของไม้สัก ที่อายุต่ำกว่า 5 ปี ไร่เลย

เนื่องจากการปลูกป่าตามโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ถือเป็นอาชีพใหม่ของผู้เข้าร่วมโครงการโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีความรู้หรือมีประสบการณ์มาก่อน เป็นอาชีพที่ต้องใช้ทุนเสริมและต้องใช้ระยะเวลาานกว่าจะได้รับผลตอบแทน ดังนั้นผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงและตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของประโยชน์ของการปลูกต้นไม้ จึงจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ คือ ปัญหาภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม ไฟป่า ฝนแล้ง และโรคแมลง) เงินตอบแทนสนับสนุนไม่เพียงพอ สภาพพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจไม่เหมาะสม (แห้งแล้ง ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ และน้ำท่วมขัง) ความไม่แน่นอนของตลาดที่จะรองรับผลผลิตในอนาคต กล้าไม้คุณภาพไม่ดีและมีราคาแพง รวมทั้งขั้นตอนและวิธีการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจยุ่งยาก ทำให้เสียเวลา ซึ่งทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการเพื่อแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไปในอนาคต มีดังนี้ คือ ควรแก้ไขกฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจให้รัดกุมยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จ เช่น การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการดำเนินงาน การคัดเลือกสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกชนิดพันธุ์ไม้ การเพิ่มแรงจูงใจและผลตอบแทนที่ได้รับของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ (ปรับอัตราค่าเงินตอบแทนสนับสนุนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ การมีรายได้เสริมในช่วงระหว่างที่รอผลผลิตจากการปลูกป่า รวมทั้งตลาดที่จะรองรับผลผลิตในอนาคต)

ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าประเด็นที่ควรศึกษาวิจัยครั้งต่อไป คือ

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบของการปลูกป่าและชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ความเป็นไปได้ถึงผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจของการปลูกป่า ทั้งนี้จุดประสงค์เพื่อจะให้พื้นที่ป่าและผลผลิตเพิ่มขึ้น และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนการปลูกป่าของประชาชนในโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจต่อไป

2. ควรศึกษาวิจัยถึงทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ รวมทั้งสาเหตุการยกเลิกในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาวิจัยเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุง โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจให้ประสบผลสำเร็จในอนาคตต่อไป